

ВИСНОВОК

про наукову новизну теоретичне та практичне значення результатів дисертації Зайчук К.А. «Регулювання соціально-економічної активності на Західному регіональному ринку туристичних послуг (на прикладі Волинської області)», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальності 051 «Економіка».

Дисертацію розглянуто на засіданні розширеного міжкафедрального наукового семінару факультету економіки та управління Волинського національного університету імені Лесі Українки від 29 жовтня 2020 року (протокол № 1) і рекомендовано до подання в разову спеціалізовану вчену раду по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі економічних наук.

1. Актуальність теми та зв'язок з планами наукових робіт установи.

Волинська область – це унікальна місцевість для розвитку ринку туристичних послуг. Вона в першу чергу є транскордонною територією, а це відіграє велику роль у її привабливості туристами. Волинська область багата як рекреаційно-туристичними, так і природними ресурсами. Тут також проходять найважливіші транспортні магістралі, які з'єднують Західну та Східну Європу, а це є важливим аспектом для розвитку міжнародного співробітництва в різних галузях країни.

Однак ринок туристичних послуг Волинської області розвивається хаотично, порушуючи закони конкуренції та характеризується необ'єктивним процесом ціноутворення. Туристичні ресурси використовуються нераціонально та неефективно, наші туристи виступають інвесторами туристичної галузі в інших країнах світу, тому формується створюючи сприятливі конкуруючі відносини між суб'єктами ринку туристичних послуг регіону можливі шляхом ефективного регулювання

соціально-економічної активності, що і окреслюватиме вектор майбутнього дослідження.

Попри актуалізацію окресленої проблеми слід відмітити малодослідженість ринку туристичних послуг Волинської області в науковій літературі, а зокрема процеси соціально-економічної активності та механізми їх регулювання.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами.

Тема дисертації є складовою науково-дослідної роботи, що використовується у громадській науковій організації «Фінансово-економічна наукова рада» на тему «Стратегічна модернізація розвитку регіональної економічної системи» (№ ДР 0118U000787), а також основні положення, висновки та рекомендації, одержані в результаті дисертаційного дослідження пройшли апробацію та активно використовуються в процесі діяльності Департаменту зовнішніх зносин, залучення інвестицій та з питань туризму і курортів Волинської обласної державної адміністрації (№599/01-34/2-20). Результати дослідження впроваджено у навчальний процес на економічному факультеті Волинського національного університету імені Лесі Українки при викладанні навчальних дисциплін: «Регіональна економіка», «Національна економіка», «Економіка довкілля та природокористування».

3. Формулювання наукового завдання та мети дослідження.

Метою дослідження є історико-економічний аналіз та теоретико-методичні передумови створення та розвитку ринку туристичних послуг Волинської області, як складової Західного регіонального ринку туристичних послуг шляхом регулювання соціально-економічної активності та врахування його транскордонності, а також розробці на цій основі інтегральної оцінки конкурентоспроможності Західного регіонального ринку туристичних послуг та практичних рекомендацій щодо перспектив подальшого розвитку.

Окреслена мета спричинила виконання наступних *завдань*:

– систематизувати суть та структуру ринку туристичних послуг;

– обґрунтувати соціально-економічні передумови та врахувати досвід транскордонних країн щодо функціонування ринку туристичних послуг України;

– з'ясувати суть, значення та еволюцію становлення поглядів на конкуренцію;

– дослідити передумови формування Західного регіонального ринку туристичних послуг;

– проаналізувати інфраструктурне забезпечення регіонального ринку туристичних послуг Волинської області;

– обґрунтувати динаміку туристичних потоків туристичної активності протягом 2000–2018 років, встановити етапи динамічних потоків туристів та формування ринку туристичних послуг;

– обумовити становлення Західного регіонального ринку туристичних послуг шляхом авторського підходу до рейтингування соціально-економічної активності;

– визначити інтегральну оцінку конкурентоспроможності Західного регіонального ринку туристичних послуг;

– дослідити механізм стимулювання та регулювання Західного регіонального ринку туристичних послуг на прикладі Волинської області та запропонувати важелі його вдосконалення;

– проаналізувати пріоритетні напрями функціонування туристичних кластерів у Волинській області.

Об'єктом дослідження є ринок туристичних послуг Волинської області як невід'ємна складова соціально-економічної активності Західного регіонального ринку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні, практичні засади, а також принципи регулювання соціально-економічної активності на Західному регіональному ринку туристичних послуг (на прикладі Волинської області).

Теоретичним та методологічним проявом дослідження.

За методологічну основу взяті положення сучасної фундаментальної економіки та розвитку продуктивних сил, в яких висвітлено проблеми розвитку туристичних систем та фундаментальні положення функціонування ринку туристичних послуг, теоретичні засади регулювання конкуренції на ринку туристичних послуг, теорії кластеризації, концепції сталого розвитку, наукові праці вітчизняних, зарубіжних науковців та вчених, методичні основи оцінювання туризму в умовах ринкової конкуренції, законодавчо-нормативні акти Верховної Ради України та постанови Кабінету Міністрів України та нормативні документи обласних та районних адміністрацій в департаменті інфраструктури управління туризму. *Теоретичними* основами дослідження стали базові положення економічної теорії, регіональної економіки, географії, туризму та інших наук. Під час роботи використовувався широкий спектр загальних та специфічних методів: аналізу та синтезу (для деталізації об'єкта та предмета дослідження), узагальнення (при обґрунтуванні понятійно-термінологічного апарату дослідження), картографічний (для побудови просторової карти відображення різноманітних видів туризму по районах Волинської області), моделювання (для оцінки конкурентоспроможності ринків туристичних послуг протягом 2015-2018 років) порівняння (для відображення динаміки туристичних потоків протягом 2000-2018 років). Також для обґрунтування результатів наукового дослідження використовувалися методи індукції, дедукції, емпіричний, опису, спостереження, історико-економічний, статистичний та аналітичний методи.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові документи, що регулюють туристичну діяльність. офіційна статистична інформація Державної Служби Статистики України, інформаційні інтернет-ресурси, наукові публікації закордонних та вітчизняних авторів, звіти діяльності туристичних суб'єктів, статистичні дані Всесвітньої туристичної організації, регіональні програми та стратегії розвитку регіонів.

4. Наукові положення, що розроблені особисто дисертантом та їх новизна.

Наукова новизна полягає у методологічному обґрунтуванні, поглибленні концептуальних положень і розробці науково-методичних підходів до регулювання соціально-економічної активності Західного регіонального ринку туристичних послуг (на прикладі Волинської області), що дозволить забезпечити економічне зростання в регіоні та стане стимулом для розвитку туристичної інфраструктури.

Основними елементами наукової новизни є передусім малодослідженість проблеми у наукових колах, відсутність практичних рекомендації щодо розвитку ринку туристичних послуг та збільшення виду туристичних послуг на основі тенденції становлення Західного регіонального ринку туристичних послуг Волинської області за 2000-2018 роки.

Найбільш вагомими результатами, що містять наукову новизну, полягають в наступному:

Удосконалено:

– підхід до оцінки соціально-економічної активності регіону в напрямку розвитку різних видів туризму на прикладі Волинської області, шляхом авторського підходу до районування її території виходячи з географічної, соціально-економічної автентичності, що лягло в основу запропонованої концептуальної моделі модернізації механізмів регулювання соціально-економічної активності Західного регіонального ринку туристичних послуг на мікро, мезо та макро рівнях з урахуванням взаємоузгодженості її основних компонентів. Це в свою чергу обумовило обрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності та рейтингування областей протягом 2015–2018 рр, які входять до ЗРРТП.

– динамічні зміни туристичних потоків Волинської області протягом 2000-2018 років, що дало змогу отримати дані в процесі дослідження, які характеризуються науковою новизною, побудувати діаграму активності найсприятливіших років туристичного попиту та умовного розподілу

становлення ринку туристичних послуг Волинської області за трьома етапами: формування ринку туристичних послуг (2000–2005 рр.), становлення ринку туристичних послуг Волинської області (2005–2010 рр.) та інфраструктуризація розвитку ринку туристичних послуг Волинської області (2011–2018 рр.);

– концептуалізацію основних нормативно-правових актів, що регулюють конкуренцію на ринку туристичних послуг на: макроекономічному, мезоекономічному та мікроекономічному рівнях. На основі цього побудована суб'єктна вертикальна взаємодія національного та регіонального ринку туристичних послуг;

Дістали подальшого розвитку:

– інтерпретація теоретичних та практичних підходів до поняття «регіональний ринок туристичних послуг», як сукупність певних регіонів чи областей на механізм формування яких, впливає кількість населення, заробітна плата, кількість суб'єктів туристичної діяльності, наявність туристичних ресурсів та органи державної та місцевої влади, які формують державну політику у сфері туризму;

– наукові принципи функціонування туристичних кластерів у Волинській області, що дозволить зміцнити матеріальну-технічну базу туризму, збільшити надходження до місцевих бюджетів, покращити розвиток туристичної сфери, підвищити привабливість як туристичних регіонів так і області зокрема;

– методичні підходи до оцінки регулювання соціально-економічної активності шляхом моніторингу низки показників: економічної та соціальної згуртованості, економічної ефективності, ефективності ринку праці, розвитку інфраструктури, доступності та якості послуг у сфері освіти та охорони здоров'я, соціального захисту та безпеки, раціонального природокористування та якості дозвілля за трьома етапами дослідження: організаційним, дослідницько-аналітичним, конструктивно-пропозиційним,

що вплинуло на з'ясування рейтингових позицій кожного з чотирьох ринків туристичних послуг Західного регіону України.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Вважати, що наукові положення, висновки та рекомендації є достовірними та обґрунтованими, оскільки вони підтверджуються фактичними даними та економічними показниками, добре узгоджуються з теоретичними положеннями, перевірені за результатами апробації, отримані з використанням класичних методів економічного та статистичного аналізу.

6. Наукове та практичне значення роботи. Дане дослідження буде важливим в навчальному процесі при забезпеченні таких дисциплін як: історія України, регіональна економіка, туризмознавство, економічна історія та історія економічної думки, національна економіка. З'ясування аспектів становлення розвитку ринку туристичних послуг на Волині є важливим на практиці, тому, що під час дослідження ми показали проблеми сучасного стану ринку туристичних послуг та шляхи їх мінімізації, проаналізували туристичні потоки, які ляжуть в основу «Стратегії розвитку Волинської області до 2025 року». А це є одним із основних критеріїв формування ринку туристичних послуг, які у майбутньому допоможуть зменшити збитки та поліпшити стан ринку з економічної точки зору. Результати дослідження можуть бути використані в роботі облдержадміністрацій при розробці стратегії розвитку регіону, де чільне місце належить туризму.

7. Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею автора. Наукові результати, висновки і пропозиції, що виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових публікацій, що у співавторстві, використані лише ті матеріали, які є результатом особистої праці здобувача.

8. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях і персональний внесок здобувача в них. Апробація результатів дослідження відображено в 20 наукових працях, серед яких 2 розділи у

монографіях, 4 статті у спеціалізованих наукових виданнях, рекомендованих МОН для публікування результатів дисертації, 1 стаття в закордонному виданні, а також матеріали доповідей на наукових конференціях.

Список публікацій за темою дисертації

- розділи у наукових монографіях:

1. Зайчук К. А. Інституційне забезпечення туристичного ринку Волинської області. *Актуальні проблеми аналітичної економіки* : [кол. моногр.] за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Павлової. Луцьк. «Волиньполіграф», 2019. С.114-122

2. Стрішенець О. М, Зайчук К. А. Пріоритетні напрями функціонування туристичних кластерів у Волинській області. *Актуальні проблеми прикладної економіки* : [кол. моногр.] / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Стрішенець. Луцьк.Вежа-Друк, 2017. С. 129–138.

- статті у наукових фахових виданнях:

3. Зайчук К. А. Соціально-економічні передумови функціонування туристичного ринку на Волині. *Український журнал прикладної економіки*. 2017. Том 2. Вип. 1. С. 41–47.

4. Зайчук К. А. Особливості структури туристичного ринку та взаємозв'язку між його суб'єктами. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк. Вежа-Друк, 2016. №4. С. 7–12.

5. Зайчук К. А. Аналіз рейтингування соціально-економічної активності Західного регіонального туристичного ринку. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк. Вежа-Друк, 2019. № 4 (20). С.149–157.

6. Зайчук К. А. Періодизація формування туристичного ринку та динаміка туристичних потоків Волинського регіону протягом 2015–2018 років. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*, 2019. Т. 30 (69). №6. С. 78–82.

- публікації в інших наукових виданнях та збірниках:

7. Pavlova O., Zaychuk K. Differentiation of types of tourism location of Volyn Region in the Context of Zoning. *International Journal of New Economics, Public Administration and Law*, № 2 (4) 2019. P. 74–83.

8. Зайчук К. А. Напрями державного регулювання туристичних ринків. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія та практика менеджменту безпеки» (18 травня 2017 р.) відп. ред. проф. Л. М. Черчик. Луцьк, 2017. С.13–15.

9. Капись А. В., Зайчук К. А., Стрішенець О. М. Кластерна діяльність туристичних організацій : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (16–17 травня 2017 року): Ч.2.Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2017. С. 701–703.

10. Зайчук К. А. Теоретичні підходи до категорії «туристична послуга : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація національної системи управління державним розвитком: виклики та перспективи» (8–9 грудня 2016 р.) : Ч. 2. Тернопіль : Крок, 2016. С. 96–98.

11. Зайчук К. А. Передумови розвитку туристичного потенціалу Волинської області : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (16–17 травня 2017 року):Ч.2.Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2017. С.680–682.

12. Зайчук К. А. Функціонування туроператорів в умовах дотримання соціо-екологічної та економічної безпеки : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія та практика менеджменту безпеки» (16 травня 2018 р.) / відп. ред. проф. Л. М. Черчик. Луцьк, 2018. С. 98–100.

13. Зайчук К. А. Управління туристичними потоками протягом 2015–2017 років у Волинській області : збірник матеріалів III Міжнародної

науково-практичної конференції «Фінансово-кредитна система: вектори розвитку» (26 квітня 2018 р.) Ужгород:Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С.107–109.

14. Стрішенець О. М. Зайчук К. А. Аналіз діяльності суб'єктів туристичних послуг на Волині протягом 2014–2015 років : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (15–16 травня 2018 року). Луцьк. Вежа-Друк, 2018. С. 236–239.

15. Зайчук К. А., Стрішенець О. М. Регулювання конкурентних відносин між суб'єктами туристичного ринку регіону. *Індустрія туризму і сфера гостинності в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди 10-ої річниці створення кафедри туризму та готельного господарства у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки (27 вересня 2018 р.) відпов. ред. Л. В. Ільїн. Луцьк. ПП Іванюк В. П., 2018. С. 10–12.

16. Павлова О. М., Зайчук К. А. Страхові компанії, як основний інструмент інституційного забезпечення туристичного ринку Волинської області: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (14–15 травня 2019 року). Луцьк.Вежа-Друк, 2019. С. 249–252.

17. Никончук Л. В., Зайчук К. А., Павлова О. М. Особливості регіональних туристичних ринків Західного регіону : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк. Вежа-Друк, 2020. С. 319–321.

18. Мальчук С. В., Павлова О. М., Зайчук К. А. Регіональний туристичний ринок Волині : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та

перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк. Вежа-Друк, 2020. С. 384–386.

19. Зайчук К. А. Регулювання розвитком туризму України в контексті досвіду європейських країн : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські інтеграційні процеси у XXI столітті: ключові тенденції, основні виклики та нові можливості» (26–27 березня 2018 р.). Київ : Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції. 2018. С. 169–178.

20. Зайчук К. А. Врахування досвіду транскордонних країн розвитку туристичного ринку у Волинській області. *Advans of science* (27 June 2019). Editors prof. L. N. Katjuhin, I. A. Salov, I. S. Danilova, N. S. Burina. Karlovy Vary. Skleneny Mustek. Ukraine, Kyiv. MCNIP, 2019. P. 298–306.

9. Апробація результатів дослідження.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження було апробовано на міжнародних науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції (Луцьк, 2017); XI Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2017); II Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація національної системи управління державним розвитком: виклики та перспективи» (Тернопіль, 2016); XI Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика менеджменту безпеки» (Луцьк, 2018); III Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансова-кредитна система: вектори розвитку» (Ужгород, 2018); XII Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2018); Міжнародній науково-практичній інтернет конференції з нагоди 10-ої річниці створення кафедри туризму та готельного господарства у Східноєвропейському національному університеті

імені Лесі Українки (Луцьк, 2018); XIII Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2019); XIV Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2020); XIV Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2020).

10. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертаційна робота виконана і оформлена у відповідності з вимогами та інструкціями МОН України. Дисертація написана грамотно, логічно, послідовно.

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Після обговорення дисертаційної роботи Зайчук К.А. на розширеному міжкафедральному науковому семінарі факультету економіки та управління Волинського національного університету імені Лесі Українки, зроблено висновок, що дисертація відповідає спеціальності 051 Економіка.

12. Рекомендація дисертації до захисту. Рішенням розширеного засідання міжкафедрального наукового семінару факультету економіки та управління Волинського національного університету імені Лесі Українки відзначено, що Зайчук К. А. є науковим співробітником, підготовленим на достатньому рівні, спроможним вирішувати складні наукові завдання. Дисертація Зайчук К. А. «Регулювання соціально-економічної активності на Західному регіональному ринку туристичних послуг (на прикладі Волинської області)» повністю відповідає вимогам пунктів 9-15 «Порядку проведення експерименту із присудження ступеня доктора філософії Постанови Кабінету Міністрів України від №167 від 06.03.2019 р. та виконана на належному науковому рівні, має наукову новизну і повне висвітлення в опублікованих працях. Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару від **29.10.2020 р.**

За результатами засідання фахового семінару ухвалено затвердити

позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації до захисту в спеціалізованій разовій вченій раді дисертаційної роботи Зайчук Катерини Анатоліївни на тему: «Регулювання соціально-економічної активності на Західному регіональному ринку туристичних послуг (на прикладі Волинської області)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальності 051 «Економіка».

Ухвалили:

Рекомендувати дисертаційну роботу Зайчук Катерини Анатоліївни на тему «Регулювання соціально-економічної активності на Західному регіональному ринку туристичних послуг (на прикладі Волинської області)» до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 051 Економіка на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі економічних наук.

Доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри
менеджменту та адміністрування
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Черчик Л. М.

Рецензент, доктор географічних наук,
професор, завідувач кафедри туризму та
готельного господарства
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Ільїн Л. В.

ПІДПИС *Черчик Л. М.*
ЗАСВІДОЧЕНО *Ільїна Л. В.*
Вчений секретар університету *Черчик Л. М.*
«09» 11 2020